

PRVÝ NÁLEZ *LIBELLULA FULVA* (ODONATA: LIBELLULIDAE) NA SEVERNOM SLOVENSKU

DUŠAN ŠÁCHA¹ & LADISLAV RACKO²

¹ Podtatranského 31, 031 01 Liptovský Mikuláš, Slovakia [dusan.sacha@vazky.sk]

² Hlinská 20, 010 01 Žilina, Slovakia [tomsur.lr@gmail.com]

Abstract: A new site of *Libellula fulva* Müller, 1764 was discovered near Žilina. So far, it is the only known site of the species in Northern Slovakia. Its occurrence was autochthonous, proved by observation of exuviae and juveniles. Because of the illegal destruction of the site, the species probably became regionally extinct.

Key words: *Libellula fulva*, occurrence, Northern Slovakia, Odonata.

ÚVOD

Vážka *Libellula fulva* Müller, 1764 patrí medzi chránené druhy slovenskej fauny (prílohy 4B a 6B vyhlášky MŽP SR č. 492/2006 Z. z.). Ako ohrozený druh (EN) je zaradená aj do národného červeného zoznamu (DAVID 2001).

V rámci Slovenskej republiky je výskyt tejto vážky zriedkavý a obmedzený najmä na teplejšie časti štátu – nížiny (ŠÁCHA et al. 2007, DOLNÝ et al. 2003). Typickým biotopom tu sú zarastené kanály (ŠÁCHA et al. 2007), DOLNÝ et al. (2003) uvádzajú aj zarastené jazierka. Na severnom Slovensku doteraz nebola známa žiada lokalita tohto druhu (STRAKA 1990, ŠÁCHA et al. 2007, ŠÁCHA 2011). Zaujímavé je, že výskyt *L. fulva* na poľskej strane Tatier uviedol FUDAKOWSKI (1930) na základe jedného exempláru zo zberov Dziędziewicza, čo však MIELEWCZYK (1996) zhodnotil ako chybný údaj. Relatívne blízko k severnému Slovensku sa druh vyskytuje v Českom Sliezsku (DOLNÝ et al. 2003, DOLNÝ & MATĚJKÁ 2007).

V roku 2011 sme prostredníctvom online mapovania vzácných druhov vážok (www.vazky.sk/mapovanie) získali informáciu o potenciálnom výskyte *L. fulva* pri Žiline. Informáciu poslali dvaja pozorovatelia: druhý autor a Anton Lapúnik. V spolupráci so Správou NP Malá Fatra, do ktorého kompetencie lokalita patrí, sme ju preskúmali s cieľom potvrdiť

výskyt druhu a jeho autochtónnosť. Predkladaný príspevok zhŕňa výsledky tohto prieskumu.

MATERIÁL A METÓDY

Skúmaná lokalita sa nachádza vo štvorci Databanky fauny Slovenska (DFS) 6879, pri obci Nezbudská Lúčka, v orografickom celku Žilinská kotlina (kód DFS 220). Jej súradnice sú: 49°11'01" N, 18°52'23" E, nadmorská výška asi 390 m n. m. Biotop na lokalite predstavuje starý zatopený lom, výtok z ktorého sa na ploche do 50 m² rozlieva a je husto zarastené vegetáciou vysokých ostríc, trstiny a pálky, čím pripomína močiar; obklopený je krovinno-stromovým porastom. Nad týmto močiarnym biotopom sú dve väčšie a hlboké vodné plochy, navzájom neprepojené, ktorých litorálna vegetácia chýba alebo je vyvinutá len v úzkom páse.

Lokalitu sme navštívili 17. 6. 2011 na základe záznamov v databáze stránky www.vazky.sk/mapovanie, ktoré výskyt druhu uvádzali v dňoch 20. 5. a 12. 6. 2011. Druhý autor uskutočnil doplnkovú návštevu 22. 6. 2011. Použitá metóda výskumu bola kvalitatívna, s odchytom imág a zberom exúvií. Imága boli odchyťované do entomologickej sieťky Ø 40 cm na rúčke s dĺžkou 1 m nad vodou a vo vegetácii, exúviá zbierané z vegetácie. Okrem priamych odchytov bola použitá aj metóda fotodokumentácie výskytu druhov vážok (obr. 1, 2). Živé jedince boli po určení vypustené, exúviá sú konzervované

ŠÁCHA D & RACKO L, 2012: First observation of *Libellula fulva* (Odonata: Libellulidae) in Northern Slovakia. *Folia faunistica Slovaca*, 17 (2): 179–182. [in Slovak]

Received 7 February 2012

~

Accepted 28 April 2012

~

Published 25 June 2012

Obrázok 1. *Libellula fulva* Müller, 1764 na lokalite Asfaltový lom pri Nezbudskej Lúčke. (foto Ladislav Racko, 17. 6. 2011)

na sucho a uložené v zbierke prvého autora. Materiál je určený podľa týchto kľúčov: ASKEW (1988), GERKEN & STERNBERG (2004), POPOVA (1953) a ŠÁCHA et al. (2008), mená druhov podľa DIJKSTRA & LEWINGTON (2006). Výsledky výskumu boli zapísané do databázy ISTB Štátnej ochrany prírody.

VÝSLEDKY

Výskumom vážok lomu v Nezbudskej Lúčke sme potvrdili autochtónny výskyt druhu *Libellula fulva*. Ide o prvý nález tejto vážky na severnom Slovensku a jej jedinú potvrdenú rozmnožujúcu sa populáciu v alpínskom bioregiónu SR.

V termíne 20. 5. 2011 bolo zaznamenané jedno juvenilné imágo spolu s exúviom (tesne po vyliahnutí). Druhé pozorovanie z 12. 6. 2011 sa týkalo jedného samca. Počas výskumu 17. 6. 2011 sme zistili výskyt troch samcov a 4 exúvií (obr. 1, 2), 22. 6. 2011 boli pozorované 2 samce. Všetky záznamy sú aj fotograficky zdokumentované. Celkovú veľkosť populácie je ťažké odhadnúť, pretože v termíne hlavného výskumu bolo zamračené počasie s prehánkami. Vzhľadom na fakt, že liahnutie trvalo minimálne mesiac, je však možné predpokladať desiatky vyletených imág. Liahnutie prebiehalo na litorálnej a brehovej vegetácii, vo výške asi 20 – 50 cm nad hladinou (obr. 3).

Osídlená časť lokality zodpovedá typickému habitatu druhu, ako ho uvádzajú DOLNÝ et al. (2003) a

Obrázok 2. Exúvium *Libellula fulva* Müller, 1764 na lokalite Asfaltový lom pri Nezbudskej Lúčke. (foto Ladislav Racko, 17. 6. 2011)

Obrázok 3. Lokalita Asfaltový lom pri Nezbudskej Lúčke. (foto Anton Lapúnik, 5. 9. 2011)

ŠÁCHA et al. (2007). Ďalšími zistenými druhmi vážok na lokalite (vrátane hlbokých zatopených častí lomu) sú *Calopteryx virgo*, *Lestes virens*, *Sympecma fusca*, *Coenagrion puella*, *Enallagma cyathigerum*, *Ischnura elegans*, *I. pumilio*, *Erythromma najas*, *Pyrrhosoma nymphula*, *Platycnemis pennipes*, *Anax imperator*, *Aeshna cyanea*, *A. isosceles*, *Cordulia aenea*, *Libellula depressa*, *L. quadrimaculata*, *Sympetrum sanguineum* a *S. vulgatum*.

Výrazným mementom je bezmocnosť orgánov ochrany prírody na Slovensku v súčasnej dobe. Biotop, kde sa populácia *L. fulva* vyskytovala, bol krátko po jej objavení (ešte v roku 2011) protiprávne zlikvidovaný (obr. 4, 5, 6). Slovensko tak veľmi pravdepodobne prišlo o túto faunistickú raritu a rozmnožujúcu sa populáciu chráneného a ohrozeného druhu. Lokalita je pritom pod názvom Asfaltový lom pri Nezbudskej

Lúčke vedená ako genofondová lokalita RÚSES Žilina. Vyšetrovanie pokračuje, výsledok si môžeme skúsiť tipnúť, rovnako ako šancu, že raz sa u nás ochrana prírody bude brať vážne...

SÚHRN

Vďaka online mapovaniu vzácnych druhov vážok bola objavená nová, v rámci Slovenska najsevernejšia známa populácia chránenej a ohrozenej vážky *Libellula fulva*. Lokalita sa nachádza v zatopenom lome pri obci Nezbudská Lúčka. Habitat zodpovedá doteraz známym nárokom druhu v našich podmienkach. Výskyt je autochtónny, čo dokazujú nálezy exúvií a juvenilných jedincov. Populácia medzicasom pravdepodobne zanikla z dôvodu ilegálnej likvidácie biotopu.

Obrázok 4–5. Protiprávne zlikvidovaný biotop na lokalite Asfaltový lom pri Nezbudskej Lúčke. (foto Anton Lapúnik, 20. 4. 2012)

Obrázok 6. Lokalita Asfaltový lom pri Nezbudskej Lúčke po zničení. (foto Anton Lapúnik, 20. apríl 2012)

LITERATÚRA

- ASKEW RR, 1988: The Dragonflies of Europe. *Colchester, Harley Books*, 291 pp.
- DAVID S, 2001: Červený (ekozozologický) seznam vážek (Insecta: Odonata) Slovenska. In: BALÁŽ D, MARHOLD K & URBAN P (eds), Červený zoznam rastlín a živočíchov Slovenska. *Ochrana Prírody*, 20 (Suppl.): 96–99.
- DIJKSTRA K-DB & LEWINGTON R, 2006: Field guide to the dragonflies of Britain and Europe. *British Wildlife Publishing, Dorset*, 320 pp.
- DOLNÝ A, BLAŠKOVIČ T, ŠÍBL J, BULÁNKOVÁ E & MATĚJKA P, 2003: On the occurrence of *Libellula fulva* Müller in the Czech Republic and in Slovakia (Odonata: Libellulidae). *Opusc. zool. flumin.*, 212: 1–14.
- DOLNÝ A & MATĚJKA P, 2007: Contribution to population biology of *Libellula fulva* (Odonata: Libellulidae) on coal sludge sedimentation pond (Karviná – Czech Republic). *Ekológia (Bratislava)*, 26 (4): 341–351.
- FUDAKOWSKI J, 1930: Fauna vážek (Odonata) Tatr polskich. *Spraw. Kom. Fizjogr.*, 64: 87–174.
- GERKEN B & STERNBERG K, 2004: Die Exuvien Europäischer Libellen (Insecta: Odonata). *Huxaria Druckerei GmbH*, 365 pp.
- MIELEWCZYK S, 1996: Zmiany w faunie vážek (Odonata) Tatrzańskiego Parku Narodowego, pp. 88–89. In: KOWNACKI A (ed.), Przyroda Tatrzańskiego Parku Narodowego a Człowiek, Tom 2. *Biologia, Kraków – Zakopane*.
- POPOVA AN, 1953: Ličinky strekoz fauny SSSR (Odonata). *Opređelitel' fauny SSSR 50. Nauka, Moskva – Leningrad*, 234 pp.
- STRAKA V, 1990: Vážky (Odonata) Slovenska. *Zbor. Slov. Nár. Múz., Prír. Vedy (Bratislava)*, 36: 121–147.
- ŠÁCHA D, 2011: Ekozozologické vyhodnotenie spoločenstiev vážok na európsky a národné významných biotopoch vybraných lokalít severného Slovenska. Dizertačná práca. *Katedra ekozozológie a fyziotaktiky, Prírodovedecká fakulta, Univerzita Komenského, Bratislava*, 205 pp. + prílohy.
- ŠÁCHA D, DAVID S, BULÁNKOVÁ E, JAKAB I & KONVIT I, 2007: Vážky Slovenskej republiky. <http://www.vazky.sk>, navštívené 1/2011.
- ŠÁCHA D, DAVID S, BULÁNKOVÁ E & KONVIT I, 2008: Kľúč na určovanie našich druhov vážok. <http://www.vazky.sk> (ISBN 978-80-970386-0-1).
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 492/2006 Z.z., ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 24/2003 Z.z., ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny. Čiastka 187.